

Szanowni Państwo,

pragniemy zaprosić Państwa do udziału w konferencji naukowej zatytułowanej

Oświecenie jako zmiana języka,

która odbędzie się w dniach 28-29 listopada 2024 r. w Warszawie. Przedmiotem refleksji chcielibyśmy uczynić zmiany języka polskich oświeconych, gdyż to właśnie on odróżniał ich od twórców z sąsiednich epok. Zmiany te dokonywały się na wielu poziomach. Najbardziej oczywiste było dążenie do odnowy polszczyzny – nie bez przyczyny wszak data wydania *O poprawie wad wymowy* Stanisława Konarskiego jest jedną z symbolicznych dat początku nowej epoki. Postulowano oczyszczenie jej z łacińskich, a z czasem i francuskich wtrętów, wzbogacenie poprzez tłumaczenia czy czerpanie z literatury polskiego Renesansu, ale też demaskowanie tego, co pod słowami się ukrywa. Najwybitniejszym przykładem tego ostatniego działania są *Niektóre wyrazy porządkiem abecadła zebrane* Franciszka Salezego Jezierskiego, czy próby przywracania słowom ich rzeczywistego znaczenia przez definicje, tak liczne w pismach Ignacego Krasickiego. Zmiany zachodziły nie tylko w tekstach literackich. Ewoluuować zaczęły sposoby wyrażania się w różnych dziedzinach życia prywatnego i publicznego. Nowym językiem zaczęto pisać listy, kazania, mowy, pamiętniki; zmieniał się i język uczuć, i polityki, a wraz z tą zmianą poszerzały się granice postrzegania rzeczywistości. Proces ten zachodził także w przeciwnym kierunku, nowe wynalazki i kolejne odkrycia w dziedzinie nauk przyrodniczych i ścisłych wymagały nowych słów, by nadać im z opisami coraz lepiej rozumianego i poznawanego świata, świeżo powstałe idee z zakresu nauk humanistycznych: prawa, historii, filozofii, myśli społecznej, szukały właściwych sobie środków wyrazu. Z czasem, w dużej mierze dzięki rozwojowi sceny narodowej, w przestrzeni publicznej zaczął do pewnego stopnia istnieć także język ludu. Zmiana sposobu wypowiedzania się w tak wielu dziedzinach życia pociągnęła za sobą także potrzebę przeobrażeń na wyższych poziomach organizacji tekstu, za przykład czego może służyć choćby postulowana przez Krasickiego w 67 numerze „Monitora” z 1772 r. wymiana sztafażu mitologicznego na chrześcijański. Innymi przykładami są zmiana całego systemu gatunków literackich w stosunku do poprzedniej epoki, czy powstanie całkiem nowych, zarówno

przynależących do dziedziny sztuki (np. powieść), jak i bardziej „użytkowych”, związanych choćby z rozwojem prasy (np. felieton). Chcielibyśmy, aby te i inne zmiany – choćby w nauczaniu języków obcych, gdzie łacinę zastępować zaczęły języki nowożytne – stały się przedmiotem naszego namysłu. Jednak nie tylko one.

Wszak język to nie tylko kwestia mowy – to sposób opisu świata i wyrażania emocji poprzez system znaków. Może to być zatem język sztuk plastycznych, muzyki, architektury, a nawet mody, która w pewnych okresach pełna była znaczeń. W nich wszystkich w epoce oświecenia, dokonały się w Rzeczypospolitej ogromne zmiany, którym warto przyjrzeć się właśnie jako zmianom języka. Dlatego pragnęlibyśmy, aby w naszej konferencji wzięli udział badacze różnych dyscyplin, by pokazać całe bogactwo tej tematyki i różnorodność zmian, które dokonały się w języku – językach owej epoki w Polsce.

Chcielibyśmy, by efektem naszych rozważań było:

- wskazanie obszarów, na których rzeczywiście doszło do zmiany szeroko rozumianego języka,
- ustalenie jej źródeł (przyczyny, inicjatorzy itp.)
- prześledzenie jej kierunku i przebiegu
- opisanie jej konsekwencji (zarówno tych zakładanych czy postulowanych, jak i rzeczywistych) prowadzących do podsumowania jednej epoki i rozpoczęcia kolejnej

Zgłoszenia tematów, które chcieliby Państwo poruszyć, wraz z krótkimi abstraktami prosimy przesyłać na adres Pracowni Literatury Oświecenia IBL PAN (oswiecenie@ibl.waw.pl) do dnia 25 stycznia 2024 r.

Łączymy wyrazy szacunku,

Klara Leszczyńska-Skowron

Pracownia Literatury Oświecenia IBL PAN